

MIKAN SOSIAALIHISTORIAA

Kaarlo Wirilander

Asehistorian monivaihteisiin vaiheisiin on jatkuvasti vaikuttanut itse taistelutaktiikan kehitys ja tähän taas vastavuoroon aseiden kehitys, tarve saada ase yhä tappavammaksi, yhä paremmin soveltuvaksi siihen tehtävään, mikä sillä aina on ollut, kun ihmissuhteet ovat painuneet taistelun ja sodan surkealle tasolle.

Mutta aseiden muodonkehityksessä ja varsinkin niiden käyttötavoissa voidaan helposti havaita paitsi varsinaisesti esinehistoriallisia lisäksi tiettyjä sosiaalishistoriallisiakin vivahteita. Niinpä erittäinkin lähitaisteluaseista vanhimpaan ja tärkeimpään nimitäin *miekkaan* on jo ammoin kuulunut arvosymboliikkaa, jonka sangen selvästi näkyvänä vaikuttimena on aina ollut ennen kaikkea sosiaalisen pätemisen ehdoton tarve ja tämän päteisyyden julki julistaminen.

Epäilemättä miekka on muinoin kuulunut nimenomaan jokaisen vapaan miehen vakiovarusteisiin. Monet esihistorialliset hautalöydökset näet osoittavat selvästi, miten miekalla on ikään kuin tietynlaisena 'säätytunnuksena' jo aikoja ennen säätö-yhteiskunnan syntymistä ollut ihan keskeinen asema läntisten viikinkien elämänmenossa. Ja oman varhaishistoriamme oloista ja tavoista on tässä suhteessa säilynyt runsaasti tietoja Kalevalan kertovaisessa runoaineksessa. Niinpä erittäin sen 27:nnessä runossa oleva Lemminkäisen ja Pohjolan isännän miekkailukuvaus osoittaa, että tämä taito tarkkoine kaksintaistelusääntöineen kuului miesten parhaisiin avuihin, ja 39. runo taas kertoo taidokkaasta miekan taonnasta, jotkut loitsut 'miekkamiehistä', maanhaltioista, joiden kuviteltiin olevan nimenomaan miekoin aseistettua voimakasta väkeä. Miekka 'janosi verta', se 'söi lihaa'; 'soma oli sotahan kuolla, kaunis miekan kalskehesen'; miehet olivat 'miekkavöitä'. Milteipä 'aseen' yleiskäsitteeksi laventuen

ja vakiintuen lähinnä miekka oli ja pitkät ajat myös pysyi kaiken miehisyyden tärkeimpänä symbolina ja taistelutelmeen näkyvimpänä keskeisvarusteena.

Miekankanto lienee maassamme sitten jatkunut varsin yleisenä myös rahvasväestön piirissä keskiajalta katkeamatta uudelle ajalle asti. Vielä 1600-luvun tuomiokirjoista voidaan näet todeta lukuisia tapauksia, jolloin miekka on ollut milloin kestikievarin isännän tai muun talonpojan, milloin kaupпамiehen, milloin jopa irtolaisen, varkaan tai mustalaisenkin sivuaseena puhumattakaan sotalaitoksen pikkumahtajista, korpraaleista, rumpaleista, torvensoittajista, hevosenkengittäjistä, piiskureista, sotamiehistä. Ja Lappeella mainitaan vuonna 1680 ns. 'sotilaspalvelijan' pitäneen miekkaa aseensa ja käyttäneen sitä pahoinpitelyvälineenä.¹⁾

Tätä miekankannon perinnäistapaa jopa ehkä melkoista yleistyistäkin myös rahvaanoloissa olikin osaltansa lisännyt monenmoisten herrasmiesten, eritoten tietysti upseerien jo vanhastaan tuntema tarve saada pitää itsellään tällaista aseistettua sotilaspalvelijaa kapineittensa kantajana ja muutakin askareta toimittavana lakeijana. Mutta kun tällaisista epäsäätyisistä miekkamiehistä oli kuitenkin ajanmittaan alkanut kaikkialla olla rauhalliselle elämänmenolle yhä suurempaa haittaa, oli esimerkiksi Englannissa jo 1701 erityisellä asetuksella kielletty aseistettujen palvelijoiden käyttö, ja miekka oli sitä mukaa siellä samoin kuin myös muualla Euroopassa siirtymässä entistä enemmän vain säätyläisten, gentlemannien sivuaseeksi.²⁾

Miekan näin eriytyessä yhä ehdottomammin vain ylempien väestönkerrosten säätytunnukseksi kävi tietenkin sitä tärkeämmäksi saada sen käyttö paitsi yleisen turvallisuuden nimenomaan myös jo säätyerotuksenkin vaatimusten takia rajoitetuksi pelkästään säätyläisten piiriin. Miekankannon yleisyys ei tietenkään tästä jyrkentyvästä säätyerotuksesta tuotapikaa muuksi muuttanut. Mutta osapuilleen samoilla ajanvaiheilla, jolloin äsken mainittu asepalvelijain käyttökielto Englannissa annettiin, alettiin myös Ruotsi-Suomessa rakentaa tälle sosiaalisesti suppeammalle miekan käyttöoikeudelle asetusteitse selvempää ja pitävämpää pohjaa.

Niinpä täällä ensimmäinen aseenkantokielto koskikin sotamies-
ten lisäksi juuri lakeijojen, renkien ja kisällien osittain rajoit-
tettua tai täysin evättyäkin oikeutta pitää miekkaa käsiaseenaan.
Tällaisten palvelusväkien miekkamahtisen vallattomuuden takia
näet heidän isäntänsä pantiin sakkouhkan voimalla vuonna 1719
itse vastuuseen siitä, että "Komennuksilla, Kenttäoloissa ja muu-
ten matkoilla oltaessa sellaiset Lakeijat, Rengit ja Kisällit, ilman
erotusta, Kaupunkeihin ja Kortteereihin tultuansa panevat oitis
miekan syrjään lähtöhetkeensä saakka, mistä Kestikievarin tai
talonisännän matkustavaisia muistutettava on". Tässä siis miekan-
kanto oli kisällien ja henkilökohtaisen palveluskunnan osalta
rajoitettu vain 'komennusten' ja muiden matkojen aikaiseksi
oikeudeksi. Muulloin miekalla mahtaileminen oli kiellettyä, ja
sama koski myös kaartilaisia ja muita sotalaitoksen rivimiehiä.
Kaikki tämä piti sitten papin toimesta määrääjoin vuosittain kirk-
kojen saarnastuoleista kaikelle kansalle tiedoksi kuulutettaman.³⁾

Mutta ei ikivanhoja syvään juurtuneita totunnaistapoja toki
kädenkäänteessä asetuksilla muuksi muuteta. Sitä paitsi näkyi
pitkät ajat olleen vielä epäselvyyttä siitä, mitä 'kisällejä' miekan-
kantoa koskeva kielto oikeastaan tarkoitti. Niinpä eräästä Svean
hovioikeuden kirjeestä vuodelta 1728 käy ilmi, että oli osoittau-
nut tarpeelliseksi vielä eri asetuksella selvittää vuoden 1719
kiellon tarkoittaneen välskärienkin kisällejä, ja samalla kielto
nyt nimenomaan ulotettiin koskemaan myös kirjanpainajien kisäl-
lejä. Ja edelleen oli sitten taas vuonna 1732 aihetta varoittaa
uudella asetuksella lakeijoja ja renkejä luvattomasta miekka-
murskiudesta samoin kuin vielä myöhemminkin.⁴⁾ Alati uudis-
tuneet kiellot ovat selvänä merkinä siitä, että siis rikkomuksia
oli jatkuvasti tässäkin suhteessa ja tällä sosiaalitasolla tapahtunut.
Hämeenlinnassa riideltiin 1730-luvulla pitkään ja perusteellisesti
siitä, saiko välskärin kisälli kantaa miekkaa vai ei. Riitelijöinä
olivat sillä kertaa porvaristo ja sikäläinen tykkiväki, mutta ennen
pitkää tämäkin arvovaltariita sotkeutui sitten suuremman toran,
Hattujensodan, verisempiin touhuihin.⁵⁾

Miekan eriytymistä täten vain ylempien väestönkerrosten sää-
tytunnukseksi oli tietenkin ollut omiansa edistämään se seikka,

että siihen samoin kuin ilmeisesti eräisiin muihinkin arvoaseisiin oli jo kaukaisista ajoista asti keskittynyt tiettyjä mahtisymbolisia perinnäistapoja ja -käsitteitä. Hakeutumatta nyt ollenkaan ns. primitiivisten kansojen monivivahteisen symboliikan viidakoihin voisi tällä kohtaa mainita esimerkiksi turkkilaisperäisen topúz'in (bulawa) tai puolalaisen czekan, sotakirveen, jotka ennen pitkää kehittyivät komentosauvoiksi tai ruhtinaiden ja korkearvoisten ratsuväen upseerien arvonmerkeiksi.⁶⁾

Kaikkein korkeimmalla tasolla, yhteiskunnan majesteettisessa huipentumassa, miekka oli tullut ruhtinaan vallan merkiksi itsensä Kaikkivaltiaan ojentamana aseena. "Jumala on pannut Hallitsijoiden käteen miekan" — Kaarle IX:n arkkunaan asettajaisissa sanottiin — "ja siten tahtonut tehdä tietäväksi sen, että heidän on kaikkia rikoksia vastustaminen ja miekalla menoa ohjaaminen, mikäli muut neuvot eivät auta."⁷⁾ Monet miekkaa koskeneet käsitystavat kuuluivat alunperin selvästi uskon alueille, ja lisäksihän koko raamatullinen miekkasymboliikka oli juuri tämän aseiden kohdalla ikään kuin sen tiettyä 'jalosyntyisyyttä' julistamassa.

Mutta miekka ei kuulunut täten vallan tunnuksena vain majesteetille itselleen, vaan siihen liittyi myöhäisiin aikoihin asti jatkunutta symbolista merkitystä myös koko virkamieskunnassa, jolle esivalta oli delegoinut, siirtänyt osan vallastaan, tehtävistään ja vastuustaan. Jokunen esimerkki seikkaa paraiten valaisee.

Niinpä eritoten oikeushallinnon moniin tunnusmerkkeihin kuului kiinteästi nimenomaan miekka, 'oikeuden miekka'. Kuvaavaa on esimerkiksi valtakunnanmiekan käyttö Vaasan hovioikeuden vihkiäisseremonioissa vuonna 1776. Valtaneuvos Höpken kantoi sitä juhlakulkueessa lähinnä kuningasta hänen edellensä kulkien ja pitäen sitä paljastettuna pystysuoraan taivasta kohti kohotettuna. Ja sitten juhlamenojen edelleen Tukholman linnassa jatkuessa "astui Valtaneuvos Kreivi Höpken esiin, otti Valtakunnan-Miekan, astui Kuninkaallisen Majesteetin Valtaistuimen tykö ja pysyi siinä ylinnä Kuninkaan oikealla puolella pitäen pystysuoraan nostettua miekkaa kädesssä aina aktin päättymiseen saakka." Hovioikeuden presidentti ja jäsenet tekivät sitten pal-

jastetun miekan edessä virkavalansa. Miekka kuuluiikin oikeushallinnon tunnusmerkkeihin jatkuvasti: hovioikeuksien sinetteihin, juristien virkamiekkojen kahvakoristeluun. Kaikella tällä miekka-aiheistolla oli tietty symbolinen merkityksensä: majesteetti oli siirtänyt osan Jumalalta saamastaan tuomiovallasta alaiselleen virkamiehistölle.^{7a)}

Niinikään myös ns. lyömämiekan (slagsvärd) tarkoitus ja käytötavat viittaavat selvästi juuri tähän ikivanhaan delegoidun mahdin korostukseen. Jo itse asean rakenne oli vanhahtava. Sen kahva oli kahden käden pideltävää kokoa ja terä enimmäkseen toista metriä pitkä, muotoperinne selvästi keskiaikainen. Lyömämiekkoja käytettiin lähinnä 1500- ja 1600-luvulla — laivastossa myöhemminkin — mutta ylipäänsä näitä oli joukko-osastojen asevarastoissa melko vähäiset määrät, pari kolme kappaletta kuskakin tai joitakuuta vielä tästäkin yli. Nimenomaan juuri tämä miekkojen vähäisyys jo osoittaa, että tässä ei ole kysymys varsinaiseen taisteluseistukseen kuuluneista vaan johonkin muuhun käyttöön tarkoitetuista varusteista.

Niinpä lyömämiekkoja hankittiinkin ja luovutettiin vain yhteiskunnan kaikkein korkeimman tason merkkimiehille, kuninkaallisille henkilöille ja sotalaitoksen päällystölle, linnoitusten komentanteille, ratsu- ja jalkaväen komentajille, taistelulaivojen päälliköille. Kuvavaa on, että esimerkiksi jalkaväen rykmentteihin jaettuja lyömämiekkoja oli 1500- ja 1600-luvulla tapana kantaa ohimarsseissa ja muussakin paraatikäytössä nimenomaan jonkun korkea-arvoisen päällikön tai myös sotalipun vaiheilla. Lippuhan oli yksikön kokoava tunnusmerkki kuin mikäkin mannermaisten paraatitaistelujen panache, komentajan valkoinen kypärätöyhtö. Lyömämiekan jäätyä Keski-Euroopassa ilmeisesti jo 1600-luvun alussa käytöstä pois ainakin pohjoismaisissa sotalaivoissa päälliköillä oli vielä myöhemminkin tapana tuollaiseen isoon komentomiekkansa nojaten, miekan terä takkiin lyötynä, perä- tai keskikannelta jaella käskyjä miehistölleen.⁸ Miekan funktio, tehtävä ja tarkoitusperä, oli siis tässäkin jo ihan tykkäänään muuta kuin sen alkuperäinen asekäyttö. Se oli selvästikin enää vain käskyvallan näkyväinen, perinnäiseksi puutunut tunnusmerkki, päällikön mahtisymboli.

Eikä tämä ikään kuin määrättyihin muotoihin kangistunut miekan pitely nimenomaan vallan tunnuksena rajoittunut pelkästään näistä lyömämiekoista todettuihin ja mahtimiesten noudattamiin käyttötapoihin. Eräissä vanhoissa tuomiokirjamerkinnoissa on säilynyt tietoja, jotka selvästi viittaavat niinkään tietynlaiseen ainakin vaikuttavana eleenä miekan avulla tavoiteltuun miehisen mahdin korostukseen. Tällaisena mahtieleen välikappaleena lyömäase oli esimerkiksi Lappeenrannan tullinhoitajan Erik Stårckin kiukunpurkauksessa vuonna 1687, kun tämä "pistäen miekkansa kattoon" vannoi listivänsä sekä tuomarilta että voudilta tai keltä herralta hyvänsä pirttinsä kynnyksellä kaulat poikki, mikäli nämä häntä käkesivät käräjille pakottaa. Ja samaan tapaan "pistäen keihäänsä kattoon" myös Heikki Paavilainen osoitti 1661 Äyräpäässä mahtiansa uhkaillessaan kruunun käskyläistä tämän ollessa virkamatkoilla verorästejä vaatimassa.⁹) On kuin tuollainen miekan tai vanhoina aikoina myös keihään tai muun arvoaseen 'kattoon pistäminen', johon samalla kuului myös juhlavaa vannomista, juontuisi kovinkin kaukaisilta asekeskeisiltä ajoilta.

Miekka olikin vähitellen kehittynyt ikään kuin miehisen mahdin, yleensä miehisyuden statussymboliksi ja sen mukaisesti myös virkamiehen, olletikin säätyläisen, välttämättömäksi vakiovarusteeksi. Miekaton mies oli kuin housuja vailla. Ajan käsitystapoja sangen hyvin valaisten esimerkiksi Andreas Bachmanson (aat. Nordencrantz) kertoi vuonna 1730 tästä miekattomuuden tilasta ja miekan yleisestä merkittävydestä, sen lähes maagisesta voimasta valaa kantajaansa olemisen varmuutta ja katteetontakin hurttiutta seuraavaan tyyliltänsä hieman rehkiväiseen tapaan: "Ylen paljon merkitsee miekka maailmalle, sillä sen kaikkein ominaisimpana tarkoituksena on olla yhteiskunnallisen aseman ("Societetens") puolustus ja suoja, ja siitä syystä siihen itseensä liittyy tavallista enemmän merkittävyttä. Ja kun nyt jo itse kapi-neessa on tällaisia ominaisuuksia, pystyy se muuntamaan yksinkertaisen maalaismoukankin paljon pöyhkeämmäksi entisestään tämän saatua miekan kupeellensa. Ja näkeepä sellaistaakin, että miekan pitoon tottunut liikkuu kuin kainostellen, ikään kuin

jotakuta häpeillen, kun on sattunut sen johonkin unohtamaan tai kun se on häneltä otettu pois.”¹⁰⁾

Eipä niinmuodoin ihme, että miekka etenkin sosiaaliasemaa osoittavaksi tunnusmerkiksi kehityttyään valtasi juuri säätyläispiireissä ajanmittaan yhä merkittävämmän sijan pukujen irtotasusteena. Sotilaspukuun se kuului tietenkin kuin luonnostaan liittyvänä lisäkkeenä, ja yhtenäisen univormun käytön lisääntyessä ja vakiintuessa 1600-luvun lopulta lähtien miekan asema sai siinä ikään kuin laillisen sanktionsa.¹¹ Soturin arvostus, sankaripalvonta, oli 1700-luvulla — Marsin poikien sivistyessä ja sivistyessä — ylikanteensakin kohoamassa. Ylimmillen yltyneenä upseerin ja koko sotilassäädyn ihailuun liittyi eritoten vuosisadan loppupuolella ja tällöin jo orastavan romantiikankin aikoihin lähes liioittelevia piirteitä. Ja jatkuvasti miekka pysyi tämän palvotun säädyn elämänmuodoissa salonkiseurustelusta duelleihin ja taisteluntelmeeseen saakka sosiaalisen aseman keskeisenä esineellisenä tunnusmerkkinä. Todennäköisesti ilman ivan häivettäköön muuan nimetön soturisäädyn ihailija väitti 'Abo Tidningissä' vuonna 1805, että tietojen ja harkinnan ollessa muiden säätyjen ansiokkuuden edellytyksenä "soturi herättää kunnioitusta pelkäämään jo kuvetta koristavalla miekallaan".¹²⁾

Tietysti miekan vaikutusalaa — vaikkei ehkä sanottavasti toki enää vaikutustehoa — lisäsi sitten vielä melkoisesti miltei tavallisimmaksi säätyläispuvuksi yleistynyt siviilihenkilöidenkin virkapuku. Suurin osahan 1700- ja 1800-luvun säätyläismiehistä olikin lähinnä virkamiehiä, ja kaikille rankiin merkityille virkamiehille jopa myöhemmin virkavaltaisuuden kukoistuskautena 1800-luvun alkupuolelta lähtien rangin alapuolellakin olleille pikkuherroille, pitäjien 'kappamiehille' jahti- ja siltavouteja myöten, kuului miekka.¹³⁾ Ase oli kaikkialla kehittynyt virkatunnukseksi ja koristukseksi, tappomiekka virkamiekaksi.

Jopa täysin virattomillekin säätyläisille, patruunoille, possessio-naateille, tilanomistajille ja "muille Säätyhenkilöille, jotka ovat kunnioitusta herättävästä esiintymisestään tunnettuja ja tätä alamaisesti toivovat", vahvistettiin 1800-luvun alussa oikeus pitää erityistä maakuntaunivormua, johon tietenkin kuului myös mus-



Suomen silta- ja jahtivoutien virkapuku muhkeine virkasapeleineen 1800-luvun puolivälin vaiheilta. Virkamiekan yleistyneimmillään ollessa sen kanto-oikeus ja -velvollisuus ulottui näihin aikoihin alimpiin siviilitoimen haltijoihin, silta- ja jahtivouteihin saakka, joilta se sitten periytyi myöhemmän ajan poliisimiesten sivuaseeksi ja pukusomisteeksi. Hämeenlinnan maakunta-arkisto.

Uniform of Finnish bridge custodian and game-keeper with a pompous sabre from the middle of the 19th century.

tassa huotrassa kannettava miekka. Tällainen yleensä kauniisti koristeltu galanteria- tai kavaljeerimiekka, jota usein myös sanottiin nimenomaan siviilimiekaksi, oli lähinnä rokokoon sirostelevaa asetuotantoa, säilässä amysantteja, liekehtivien ja cupidonuolten lävistämien sydänten kuvia, ranskankielisiä tunnuslauseita 'hony soit qui mal y pense' jne.¹¹⁾

Sitä paitsi miekka oli jo aikoja ennen tätä työntynyt 'oppineenkin maailman' oloihin. Miekan käytön yliopistollinen opetus oli Suomessa alkanut 1684 kansleri Bengt Oxenstiernan esitettyä kuninkaalle, kuinka olisi tärkeätä, että Turussakin opiskelevalla nuorisolla olisi tilaisuus "kehittää itseään tarpeellisiin ja luvallisiin taitoihin voidakseen sitten ajanmittaan tarjota Kuninkaalliselle Majesteetille ja Isänmaalle hyödyllisiä ja alamaisia palveluksia ilman, että sen tarvitsee, kuten tähän saakka hankkia näitä

avuja itselleen suurin kustannuksin ulkomailta ja kaukoseuduilta tahikka sitten varojen puutteessa lyödä ne tykkänään laimin ja heittää hunningolle". Aateliset ylioppilaat tietenkin pitivät miekkaa vakituksena valtikkanaan, mutta myös aateliton ylioppilas, oppisäätyynkin yrittäjä, oli ylen nopsa sitä käyttämään paitsi ylioppilasmiekkailun luvallisissa ympyröissä myös todellisia tai vaikkapa vain kuvittelemiaan kunnianloukkauksia säädyllisesti selvitellessään olletikin, kun myös ylioppilaan univormuun kuten tohtorinkin insignioihin kuului miekka.¹⁵⁾

Tämä siis jo siviilisäätyläistöönkin sangen lavealle levinnyt miekan jokapäiväinen yleiskäyttö oli kuitenkin mannermaan herraspiireissä alkanut 1800-luvun ensimmäisiltä vuosikymmeniltä lähtien selvästi vähentyä. Vähitellen siellä, kuten ilmeisesti suunnilleen samoilla ajanvaiheilla meilläkin kupeellisen kanto virkapuvuttomassa siviilielämässä tyyten tykkänään päättyi.¹⁶⁾ Miehenkin muoti näet kokee omat muutoksensa.

Mutta virkaurilla, virkapuvuissa ja vakiovarusteissa, poliisien hiha- ja kauluskirjonnessa, virkasineteissä, lipuissa, vaakunoissa esivallan entiseen mahtiin ja tehtäviin viittaavia miekka-aiheita ja -muistumia jäi edelleenkin elämään. Tämän sosiaalishistoriallisesti sangen mielenkiintoisen aseiden alkuisin tehtävä, tappamisen tarkoitus, oli symbolikäytön kautta muuttunut ensin delegoidun tuomio- ja toimivallan tunnusmerkiksi ja vihdoin — historiallisten kehitysytteyksien jo jotakuinkin täysin hämärtyttyä — vain ulkonaiseksi valtion laitosten ja yhteisöjen virkasomisteeksi.

LÄHDEVIITTEITÄ

1. VA, Käräjöpöytäkirjoja: jj 6:226, jj 11:69, jj 13:20, jj 15:256, jj 18:112, jj 21:294—295, jj22:228, jj 34:34, 185, 187, 190, 394—395; ii 3:274, ii 6:499, ii 7:116.
2. Phillis Cunnington-Catherine Lucas, Occupational costume in England from the eleventh century to 1914, ss. 171, 174, London 1967.
3. R. G. Modée, Utdrag utur publique handlingar I, s. 124: asetus 19. 10. 1719.
4. R. G. Modée, mt. I, s. 765; Svean hovioikeuden kirje 4. 10. 1728; II, s. 969; julistus 12. 5. 1732; II, s. 1324; asetus 5. 4. 1737; II, s. 1605; julistus 28. 4. 1739. — Anders Berch, Inledning til almänna hushållningen, s. 131, Stockholm 1747.

5. Jonas Hedberg, *Kungliga Finska artilleriregementet*, s. 28, Borgå 1964.
6. Heribert Seitz, *Blankwaffen I*, ss. 390, 396, 405, 408, 413, Braunschweig 1965.
7. Svenska riksdagsakter, första serien II:1, s. 139, Stockholm 1932.
- 7a. R. G. Modée, mt. X s. 605; installaatioaktin pöytäkirja 28. 6. 1776. — Ole Gripenberg, *Civiluniformer i Finland* ss. 68, 72—73. Helsingfors 1969.
8. Torsten Lenk, *Om slagsvärdet som maktsymbol*, Svenska vapenhistoriska sällskapets årsskrift 1944—1946, ss. 40—54. — W. Rose, *Die Bedeutung des gotischen Streitgolbens als Waffe und als Würdezeichen*, Z. H. W. 1900—02.
9. VA, *Käräjöpöytäkirjoja*: ii 6:154; jj 8:355.
10. Andreas Bachmanson, *Arcana Oeconomiae et Commercii I*, s. 91, Stockholm 1730.
11. Ole Gripenberg, *Finsk krigsmannabeklädnad genom fyra sekler* (Sotahistoriallisen Seuran julkaisuja 2), ss. IX—X, 63, Borgå 1966.
12. Kaarlo Wirilander, *Euroopan upseeri 1700-luvulla*, Valvoja 1951, ss. 12—21. — Åbo Tidning N:o 7—8/23. 1. 1805, 'Något om Krigssiändet'.
13. Ole Gripenberg, *Civiluniformer i Finland*, ss. 29, 72—73, Helsingfors 1969.
14. Ole Gripenberg, mt. ss. 14, 76. — Åbo Tidning N:o 40/22. 5. 1802, 'Beskrifning uppå den af Kongl. Maj:t i nåder faststälta Provinseuniform'.
15. *Finlands Allmänna Tidning* N:o 286/9. 12. 1859, 'Om fäkt- och språkmästares anställande vid universitetet i Abo'. — Tohtorin arvomerkien, mm. miekan symbolisesta merkityksestä (1802) ks. esim. F. J. Rabbe, *Om medicinska Doctors-Promotionerna i Finland*, *Finska Läkare-Sällskapets handlingar IV*, s. 254, Helsingfors 1849. — Aatelittoman ylioppilaan, myöhemmin Mäntsälän kirkkoherran (Johan Elgh), yöisistä miekkamekastuksesta (1727) ks. esim. Vilh. Lagus, *Abo akademis studentmatrikel I*, s. 381, Helsingfors 1891.
16. Heribert Seitz, *Blankwaffen II*, ss. 327, 360, Braunschweig 1968.

ON THE SOCIAL HISTORY OF THE SWORD

In old times the sword was part of every free man's standard equipment. Thus it early became a symbol of manhood and power, and an emblem of its owner's rank accentuating his social status. On the highest level of society it was believed that the sword was a weapon given by the Almighty himself to chieftains as an emblem of power and as part of this power was delegated to a body of officials, the "authoritative sword" that these officials carried and even the persons themselves obtained certain glory

from this original symbolism of the sword. Thus the character of this old striking weapon as an emblem of rank became emphasized by the use of sword in the military caste but gradually also by other officials, and as an emblem of the power of knowledge it also found its way into the academic world. At last in 1802 the right to carry a cavalier sword to adorn a civilian uniform was granted to persons of standing, completely without any office, who "were well known of estimable behaviour".

As a result of this social-historical development of the use of sword, the sword's gradual transformation from a lethal weapon to an emblem of rank, there gradually rose an urgent need to restrict the right to carry a sword that evidently continued to be fairly common up to the 17th century.

Elsewhere there were statutes regulating this use already at the turn of the 17th and 18th centuries. In Sweden—Finland the first prohibition to carry arms (1719) stated that soldier, farmhands, servants and journeymen had the right to carry a sword only when "on duty", and later on these regulations were repeated and made stricter. Thus gradually the use of sword was taken away from the common man and its use increased all the more among the gentlefolks. This everyday, general use of the sword, that had spread also among civilian gentry, however began to decrease on the continent during the first decade of the 19th among the gentlefolks. This everyday, general use of the sword, ceased in Finland. On the contrary its official use increased all the more and during the autonomy it was extended even to lower civilian official, for example postmen, bridge custodians and gamekeepers. In some bodies of officials, for example in the defence forces and the police force, the sword has held its ancient position as a side weapon and as a decoration of the uniform.